

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาในครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอยู่ในวัยที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้จัดไว้ในกลุ่มของวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจะขอเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ได้แก่ ความหมายของวัยรุ่น อายุของวัยรุ่น งานพัฒนาการของวัยรุ่น ความต้องการของวัยรุ่นพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่น นอกจากนี้ยังได้เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการร่วมมือ ความหมายของการร่วมมือ กลุ่มร่วมมือ สาเหตุของการร่วมมือและการแข่งขัน การส่งเสริมการร่วมมือและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

2.1 วัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวไว้ว่าเป็นวัยที่ต้องการให้เป็นที่ยอมรับนับถือ เป็นวัยที่มีความสำคัญมากวัยหนึ่ง ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย

2.1.1 ความหมายของวัยรุ่น

Hurlock (ม.ป.ป., อ้างถึงใน สุธา, 2529) ได้อธิบายความหมายของวัยรุ่นไว้ว่าตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Adolescence" ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตไปสู่ภาวะ (Maturity) และ สุธา (2529) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นวัยที่เป็นสะพานไปหาผู้ใหญ่ ไม่มีเส้นขีดแน่นอนว่าเริ่มเมื่อใด สิ้นสุดเมื่อใด แต่เรากำหนดเอาการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเป็นสำคัญ

2.1.2 อายุของวัยรุ่น

สุธา (2529) กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไป วัยรุ่นเริ่มจากการที่มีภาวะทางเพศ (ชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์กันสามารถให้กำเนิดบุตรได้) จนกระทั่งสามารถเป็นอิสระจากการปกครองของผู้ใหญ่ แต่โดยเหตุที่มีความแตกต่างกันด้านอายุของการมีภาวะทางเพศ จึงเป็นการยากที่จะกำหนดอายุลงไปให้แน่นอนว่าเริ่มจากอายุเท่าใด นักจิตวิทยาและนักการศึกษาจึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรใช้อายุเฉลี่ยเป็นเครื่องกำหนดจุดเริ่มต้นของวัยรุ่น บางแห่งกำหนดเอาไว้ว่าอายุ 21 ปี ควรเป็นผู้ใหญ่ เพราะทำอะไรตามกฎหมายได้แล้ว ด้วยเหตุนี้เราจึงสามารถแบ่งอายุเด็กวัยรุ่นได้ดังนี้

1) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 13-15 ปี ร่างกายมีการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ทั้งเพศชายและเพศหญิง สำหรับเพศหญิงสิ่งที่แสดงถึงการเจริญเติบโตของร่างกายเต็มที่ คือ การมีประจำเดือน มีขนขึ้นตามอวัยวะเพศ สัดส่วนของร่างกายก็จะเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอวัยวะเพศและการเจริญเติบโตของทรวงอก เนื่องจากต่อมต่าง ๆ ผลิตฮอร์โมนไปบำรุงมากขึ้น ในระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นนี้เป็นระยะที่เดือนให้เราเห็นว่า ระยะของวัยรุ่นใกล้เข้ามาแล้ว ส่วนเด็กชายจะสังเกตได้จากการหลั่งน้ำอสุจิกครั้งแรก การมีขนตามอวัยวะเพศน้ำเสียงที่พูดแตกต่าง

2) วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในร่างกายจิตใจและความนึกคิดแต่เป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ในด้านร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงมากและสิ้นสุดลงเมื่อถึงวุฒิภาวะทางเพศ คือ มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ดึงดูดความสนใจเพศตรงข้าม หญิงจะมีใบหน้าอัม ริมฝีปากเต็ม ดวงตาเป็นประกาย ผมดำยาวสลวย ตะโพกกลม ฯลฯ ส่วนชายจะมีใบหน้ายาว แก้มตอบ คางแหลม กรามแข็งแรง ไหล่กว้าง แขนขายาว เริ่มมีหนวดและเคราสัมผัสศีรษะยาวขึ้น ในด้านจิตใจนั้นส่วนใหญ่เป็นผลพลอยได้จากการเปลี่ยนแปลงทางกาย แม้ว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะเป็นสิ่งปกติของเด็กทุกคนเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นก็ตาม แต่ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของเด็กแต่ละคนมักไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม

3) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) การพัฒนาการของวัยรุ่นเริ่มเข้าสู่วุฒิภาวะแบบสมบูรณ์แบบ ซึ่งมักมีการพัฒนาทางด้านจิตใจมากกว่าทางด้านร่างกาย โดยเฉพาะเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและปรัชญาชีวิต

เด็กวัยรุ่นตอนนี้นักพยายามปรับปรุงร่างกายของตน ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้นโดยพยายามหัดตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ก่อให้เกิดความมั่นใจมั่นคงด้วยตนเอง แต่ต้องขึ้นอยู่กับสภาพในครอบครัวด้วย คือ ในบุคคลที่อยู่ในครอบครัวใหญ่ ๆ มีฐานะมั่นคงและพ่อแม่ไม่เข้มงวดจนเกินไป จะมีความมั่นใจและความมั่นคงมากกว่าคนอยู่ในครอบครัวเล็ก ๆ และได้รับความเข้มงวดจากพ่อแม่ เมื่อประสบกับปัญหาในระยะนี้ เด็กมักหลีกเลี่ยงการขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ครู-อาจารย์ แต่มักหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมักก่อให้เกิดการปรับตัวที่ดีขึ้น และอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ด้วยความสะดวก แต่ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กแก้ปัญหาไม่ได้ ก็จะทำให้อารมณ์ไม่ดีใจคอยอ่อนไหวง่ายและพยายามดับอารมณ์ด้วยความสุขุมเลือกเย็นมากยิ่งขึ้น

ตามปกติวัยรุ่นตอนปลายมักมีความกระตือรือร้นที่จะสร้างสิ่งประทับใจต่าง ๆ เพื่อแสดงว่าตนไม่ใช่วัยรุ่นต่อไป เช่นในเด็กหญิงจะเริ่มใช้ลิปสติกและสวมรองเท้าส้นสูง ส่วนในเด็กชายมักฝันที่จะเป็นเจ้าของรถยนต์สักคัน ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างความประทับใจว่าขณะนี้เขาโตเต็มที่แล้ว และยังมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ และจะพยายามลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น

สื่อบุหรี่ หักคั่นเหล้า เป็นต้น

2.1.3 งานพัฒนาการของวัยรุ่น

สุชา (2529) อธิบายไว้ว่า งานพัฒนาการของวัยรุ่นมีอยู่ 10 ประการ

- 1) ความปรารถนาที่จะเข้ากับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันได้มีเพื่อนสนิทเป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ
- 2) มีความสามารถที่จะเลือกบทบาทผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิง
- 3) สอมรับว่าตนเองโตแล้วไม่หวังจะให้ผู้ใหญ่เอาใจใส่เหมือนครั้งเป็นเด็ก
- รู้จักช่วยเหลือตนเอง ตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง
- 4) สอมรับด้วยเหตุผล
- 5) เลือกอาชีพหรือเตรียมตัว เพื่อประกอบอาชีพ ให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาและความสามารถของคน
- 6) เริ่มเตรียมตัวที่จะเป็นพลเมืองดี โดยการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่การเป็นพลเมืองดี
- 7) รู้จักตัดสินใจ เลือกคุณค่าหรือสิ่งที่ตนควรยึดถือเป็นหลักการดำรงชีวิต
- 8) มีอิสระด้านเศรษฐกิจ รู้จักการใช้จ่าย
- 9) การเตรียมตัวเพื่อชีวิตแต่งงานและการครองเรือนที่ดี
- 10) มีความต้องการที่จะรับรู้ความรับผิดชอบในสังคม

งานพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นทั้ง 10 ประการ จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและการสนับสนุนของผู้ใหญ่ ถ้าเด็กทำงานตามขั้นพัฒนาการได้สำเร็จ ก็จะทำให้เขายอมรับตนเอง มีความสนใจและกระตือรือร้นในการทำงานต่อไป คือ การเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

2.1.4 ความต้องการของวัยรุ่น

สุชา (2529) กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นมีความต้องการ ดังนี้

- 1) ความต้องการความรัก หมายถึง ความรักทุกชนิดซึ่งเป็นเครื่องนำความสุขความอบอุ่นทางใจมาให้ รวมทั้งความรักซึ่งเรามี เพื่อการอยู่รอดในสังคม
- 2) ความต้องการตำแหน่งทางสังคมเป็นความต้องการสูงสุดของวัยรุ่น เด็กวัยรุ่นต้องการเป็นคนสำคัญ ต้องการเป็นที่นับถือของเพื่อนฝูง ต้องการให้เพื่อนฝูงและคนอื่นยอมรับว่าตนมีคุณค่า
- 3) ความต้องการอิสรภาพ
- 4) ความต้องการในปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ

- 5) ความต้องการทางเพศ
- 6) ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับนับถือ
- 7) ความต้องการที่จะหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง
- 8) ความต้องการที่จะได้เป็นที่ยอมรับนับถือว่าเป็นผู้ใหญ่ ต้องการตัดสินใจด้วย

ตนเอง

ความต้องการ 10 ประการของวัยรุ่น สมาคมการศึกษาแห่งชาติ (National Education Association) ของสหรัฐอเมริกา ได้ค้นคว้ารวบรวมความต้องการของวัยรุ่นไว้ได้ 10 ประการ เรียกว่า "Ten Imperative of Youth" ดังนี้ (สุชา , 2529)

- 1) วัยรุ่นต้องการปรับปรุงสภาพการทำงานให้ดีขึ้น
 - 2) วัยรุ่นทุกคนต้องการรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์
 - 3) วัยรุ่นต้องการเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
 - 4) วัยรุ่นต้องการที่จะเข้าใจความสำคัญของครอบครัว
 - 5) วัยรุ่นต้องการทราบถึงวิธีจ่ายและใช้สิ่งของ
 - 6) วัยรุ่นต้องการเข้าใจถึงวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และความเจริญที่สำคัญทางวิทยาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เรา ตลอดจนความจริงต่าง ๆ ตามธรรมชาติ
 - 7) วัยรุ่นต้องการที่จะซาบซึ้งในรสแห่งวรรณคดี ดนตรี ศิลปะ และธรรมชาติ
 - 8) วัยรุ่นต้องการที่จะมีความสามารถในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่าง
- ดี รู้จักแบ่งสัปดาห์ส่วนเวลาให้สอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ ของเขา
- 9) วัยรุ่นต้องการที่จะปรับปรุงความเคารพต่อผู้อื่นและมีความสามารถดำรงชีวิตอยู่และทำงานร่วมกับบุคคลอื่น
 - 10) วัยรุ่นต้องการที่จะปรับปรุงความเสมอภาคในการคิดอย่างมีเหตุผล และมีความสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างแจ่มแจ้ง สามารถอ่านและฟังได้อย่างเข้าใจ

2.1.5 พัฒนาการทางสังคม

Hurlock (1955 อ้างถึงใน กรรณิการ์ , 2525) กล่าวว่า ความคาดหวังของสังคม ค่านิยมและวัฒนธรรม จะเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมของวัยรุ่น วัยรุ่นสนใจกลุ่มเพื่อน รู้จักการมีเพื่อนสนิท

Erikson (1968 อ้างถึงใน กรรณิการ์ , 2525) กล่าวว่าไว้ว่าเพื่อนและครูมีอิทธิพลต่อวัยรุ่น ผู้ซึ่งต่อต้านการครอบงำทางค่านิยม และการยุ่งเกี่ยวของพ่อแม่เพื่อที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัยรุ่นจึงชวสเหลือเกินในการรวมกลุ่มเป็นเพื่อน สร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มขึ้นมา

สร้างอคติของพวกคนขึ้นมา อันเป็นการผสมผสานระหว่างการเลียนแบบในวัยเด็กกับรูปแบบใหม่ ๆ ที่สังคมกำหนดคือวัยรุ่น เด็กจะผ่านขั้นตอนวัยรุ่นโดยสมบูรณ์

เมื่อเขาประสบความสำเร็จในการเลียนแบบบทบาทใหม่ๆ ที่ต่างจากวัยเด็กโดยการปรับตัวเข้ากับสังคมและเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน

Guildford (ม.ป.ป. อ้างถึงใน กรรณิการ์ , 2525) ได้สรุปพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นไว้ดังนี้

- 1) แสวงหาเพื่อนผู้ใกล้ชิด
- 2) ความเป็นผู้นำทางสังคม
- 3) ความเที่ยงธรรมทางสังคม
- 4) การคำนึงถึงสาเหตุของผู้อื่น
- 5) ความเป็นอิสระจากความอาสหรือประหม่า
- 6) การชอบอยู่รวมกลุ่ม
- 7) ชอบกิจกรรมทางสังคม
- 8) การเป็นเป้าสายตาของคนทั้งหลาย
- 9) การพิทักษ์สิทธิของบุคคล
- 10) การปกป้องตนเอง
- 11) การริเริ่มทางสังคม
- 12) การไม่เกรงกลัวต่อเหตุการณ์ทางสังคม

2.2 การร่วมมือ

การร่วมมือ เป็นสถานการณ์ที่ทำงานร่วมกัน เป็นสถานการณ์ที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความไว้วางใจกันและมีความเข้าใจกันมากขึ้น

2.2.1 ความหมายของการร่วมมือ

Foster (1984:204 citing Orlick.1978b อ้างถึงใน ชัยลิขิต ,2530) ได้ให้ความหมายของการร่วมมือไว้ว่า การร่วมมือเป็นประสบการณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในด้านบวก ซึ่งสมาชิกแต่ละคนที่ร่วมกัน (Participants) จะทำงานร่วมกันกับคนอื่น ๆ โดยไม่มีการต่อต้านและจะมีความสนใจในจุดมุ่งหมายเดียวกัน ทุก ๆ คนสามารถที่จะให้หรือแบ่งปันผลผลิต การยอมรับและสนใจในความรับผิดชอบร่วมกันเป็นสิ่งที่มีความหมายมาก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยเพิ่มความชกของภูมิใจตนเองและก่อให้เกิดความสุขแก่บุคคล

Lindgren (1973 อ้างถึงใน ชัยลิขิต, 2530) กล่าวว่าไว้ว่า การร่วมมือเป็นการทำงานที่มีเป้าหมายร่วมกันอยู่ การมีเป้าหมายร่วมกัน ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องมีเป้าหมายอย่างเดียวกันหรือเหมือนกันเสมอไป แต่หมายความว่า บุคคลแต่ละคนอาจจะมีเป้าหมายที่ตรงกันหรือมีเป้าหมายที่เกือวข้องกันในลักษณะหนึ่ง ซึ่งการบรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันนั้นจะทำให้ทุกคนที่เกือวข้องมีความพอใจเพราะแต่ละคนได้เข้าใกล้เป้าหมาย หรือได้บรรลุเป้าหมายส่วนตัวของตนด้วย

Deutsc (1972 อ้างถึงใน ชัยลิขิต , 2530) ได้ให้นิยามการร่วมมือไว้ว่า "เมื่อสมาชิกกลุ่มคนหนึ่งได้รับรางวัลจากการทำงานแล้ว สมาชิกคนอื่นๆ ภายในกลุ่มจะได้รับรางวัลด้วย โดยแบ่งรางวัลให้กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน"

Johnson (1970 อ้างถึงใน สงวนศรี , 2527) กล่าวว่าไว้ว่า การร่วมมือ คือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะบรรลุเป้าหมายของตนได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลอื่น ๆ ที่เกือวข้องได้บรรลุเป้าหมายของเขาเหล่านั้นด้วย ดังนั้นถ้ามีบุคคลใดบุคคลหนึ่งลงมือกระทำการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน การกระทำนั้นจะช่วยให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มได้เข้าใกล้เป้าหมาย และมีโอกาสได้บรรลุเป้าหมายเพิ่มมากขึ้นด้วย

สุวิไล (2532) กล่าวว่าไว้ว่า การร่วมมือ คือ ประเภทหนึ่งของพฤติกรรมสนับสนุนสังคม ซึ่งบุคคลกระทำผลประโยชน์ร่วมกัน ในการร่วมมือกันนั้น พฤติกรรมของแต่ละคนจะนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายได้ การร่วมมือกันจะนำกลุ่มให้ทำงาน ซึ่งบุคคลเดียวไม่อาจทำได้ให้บรรลุผลได้อย่างดี

สงวนศรี (2527) ให้ความหมายการร่วมมือไว้ว่าเป็นสถานการณ์ที่สมาชิกกลุ่มมีการทำงานร่วมกัน หรือช่วยกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

สิทธิโชค (2524) กล่าวว่าไว้ว่า การร่วมมือ คือ พฤติกรรมของคนในกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน(จุดหมายร่วมกัน) การที่สมาชิกผู้ใดจะได้ผลประโยชน์อะไรนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานที่สมาชิกผู้นั้นจะได้ผลประโยชน์ของเขาด้วยกล่าวไว้ว่าในสถานการณ์ที่เป็นการร่วมมือสมาชิกของกลุ่มจะกระทำหรือไม่กระทำอะไรบางอย่างเพื่อการประสาน(Coordination) ผลประโยชน์ระหว่างกันนั่นเอง

ประทุม (2522) ให้ความหมายการร่วมมือไว้ว่า เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง และตัวเองก็ได้รับประโยชน์ด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การร่วมมือหมายถึง พฤติกรรมทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนสามารถนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้

2.2.2 กลุ่มร่วมมือ

การร่วมมือกันเรียนรู้เป็นวิถีจัดการเรียนการสอนแบบหนึ่ง มีลักษณะจัดการให้ผู้เรียนจับกลุ่มกันเป็นกลุ่มย่อย สำหรับทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาและทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์

ตามที่ครูผู้สอนกำหนด โดยที่สมาชิกในกลุ่มตระหนักว่าแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้นสมาชิกในกลุ่มนั้นจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกจะมีการพูดคุยกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่างๆ นักเรียนจะได้รับความรู้จากเพื่อนนักเรียนและมีบรรยากาศของการร่วมมือช่วยเหลือกัน รูปแบบและลักษณะของการประเมินผล การร่วมมือกันเรียนรู้มีหลายแบบ ซึ่งมีนักศึกษาหลายท่านได้เขียนบทความเผยแพร่ไว้ ซึ่งปาสัน (2535) ได้เขียนสรุปไว้ดังนี้

แบบที่ 1 การเรียนรู้ด้วยกัน เป็นแบบที่เน้นความพยายามในการร่วมมือกันเรียนรู้ให้นักเรียนมีความเชื่อว่า เมื่อช่วยตนเองและกลุ่มของตนเองในการเรียนรู้แล้วจะได้รับคะแนน ประเมินผลที่ดี มีการอธิบายถึงการเรียนรู้ของตนเองให้กลุ่มฟัง ช่วยกันทำงาน พูดคุยสื่อสารกัน แก้ปัญหาและพยายามปรับปรุงวิธีการให้สมาชิกภายในกลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 4-5 คน ซึ่งมีความสามารถแตกต่างกัน

แบบที่ 2 ทำงานร่วมกันเป็นทีม หลังจากทีครูนำเสนอบทเรียนแล้วมอบหมายให้นักเรียนทำงานเป็นทีมโดยที่สมาชิกภายในกลุ่มต้องมีการช่วยเหลือกัน เพื่อทำความเข้าใจในบทเรียนนั้น ต่อจากนั้นจะมีการทดสอบเพื่อประเมินผล การทำงานเป็นทีมแต่ไม่อนุญาตให้สมาชิกภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือกันในระหว่างสอบ สมาชิกภายในกลุ่มมีจำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถแตกต่างกัน

แบบที่ 3 การทำงานร่วมกันในการแข่งขันกันเป็นทีม หลังจากทีครูนำเสนอบทเรียนแล้วให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีมเหมือนกับแบบที่ 2 แต่ใช้วิธีการทดสอบแตกต่างกัน ครูจัดให้มีการทดสอบประจำสัปดาห์ โดยให้เป็นการแข่งขันกันระหว่างทีมสมาชิกแต่ละคนของทีม จะเข้าแข่งขันกับสมาชิกทีมอื่น ๆ ที่มีความสามารถระดับเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับความสำเร็จในการสอบ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียนมากยิ่งขึ้น

แบบที่ 4 แบ่งกันศึกษาค้นคว้า เป็นแบบที่ครูใช้วิธีแบ่งบทเรียนออกเป็นส่วน ๆ และจะกำหนดเนื้อหาให้สมาชิกแต่ละทีมแบ่งกันศึกษาเนื้อหาส่วนต่าง ๆ หลังจากนั้นให้นักเรียนที่ศึกษาเนื้อหาเดียวกัน แต่อยู่คนละทีมมารวมกลุ่มกันเรียนรู้เนื้อหาของส่วนนั้น ๆ จนมีความชำนาญ หลังจากนั้นจึงกลับไปอธิบายเนื้อหาของบทเรียนส่วนนั้นให้กลุ่มหรือทีมของตนเองฟัง

แบบที่ 5 แบ่งกันศึกษาค้นคว้าตามความสนใจแบบนี้เป็นแบบที่กำหนดทีมตามความสนใจของผู้ที่ศึกษาว่าสนใจเนื้อหาใดเป็นพิเศษ หลังจากนั้นนำไปศึกษาค้นคว้าเพื่อนำความรู้ที่ได้มาเสนอต่อเพื่อนนักเรียนทั้งชั้น วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative learning) พบว่าทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้นและสามารถเพิ่มพูนทักษะทางด้านสังคม และทำให้นักเรียนรู้ลึกถึงคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้น

2.2.3 สาเหตุของการร่วมมือและการแข่งขัน

ทวิล (2526) กล่าวถึงสาเหตุของการร่วมมือและการแข่งขัน ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) การเรียนรู้ (Learning) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนได้เรียนรู้มาจะทำให้บุคคลเกิดความคิดและการรับรู้ว่าจะต้องทำอะไร

2) รางวัลหรือเครื่องล่อ (reward or incentive) การแข่งขันเปรียบเสมือนเครื่องล่อใจอย่างหนึ่งแม้แต่พ่อแม่หรือผู้ปกครองก็มีความปรารถนาอยากจะทำให้ลูกตนเกิดการแข่งขันอยากให้ลูกของตนสอบได้ที่หนึ่งบ้าง อยากให้ลูกของตนดีกว่าเพื่อน ถ้าลูกของตนชนะการแข่งขันก็ชื่นชมยินดี แต่ถ้าแพ้การแข่งขันก็จะเศร้าโศก และโรงเรียนก็ต้องการให้นักเรียนได้มีการแข่งขัน เช่น มีการให้ดาวทอง ให้ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ชนะ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องล่อใจให้เกิดการแข่งขัน

3) สถานการณ์ situation) เป็นสาเหตุสำคัญอื่นหนึ่งที่ทำให้เกิดการการแข่งขันและการร่วมมือ ในสถานที่แห่งเดียวกันอาจจะทำให้เกิดการร่วมมือหรือการแข่งขันขึ้นก็ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ในโรงภาพยนตร์เมื่อภาพยนตร์จบแล้วคนที่เข้าไปดูจะออกจากโรงภาพยนตร์อย่างเป็นระเบียบ แสดงถึงว่าบุคคลส่วนใหญ่มีการร่วมมือกันแต่ถ้าเกิดไฟไหม้โรงภาพยนตร์ขณะกำลังฉาย คนดูเหล่านั้นต่างก็รีบออกทำให้เกิดการแออัดติดขัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการแข่งขันเกิดขึ้น

4) ลักษณะนิสัย (characteristic) เป็นความประพฤติกหรือการปฏิบัติของบุคคลนั้น ๆ โดยกระทำอยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพของเขาเอง

ไวรัช (2523 อ้างถึงใน ชัยลิขิต, 2530) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการร่วมมือและการแข่งขันว่าเกิดจาก ปัจจัย 6 ประการดังนี้

1) เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) เป็นการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไข การเรียนรู้โดยได้รับแรงเสริม และการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ เป็นต้น

2) เกิดจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญหน้า(Threat) เช่น ไฟไหม้จะไม่เกิดการร่วมมือกัน บุคคลจะแสวงกันออกจากบริเวณไฟไหม้นั้น

3) เกี่ยวกับงาน (Tasks) ลักษณะงานบางอย่างจะก่อให้เกิดความร่วมมือกัน และงานบางอย่างจะก่อให้เกิดการแข่งขันกัน

4) จุดมุ่งหมายของกลุ่ม(Group Goal) ถ้าจุดมุ่งหมายของสมาชิกตรงกับจุดมุ่งหมายของกลุ่มจะเกิดการร่วมมือกัน ถ้าจุดมุ่งหมายของสมาชิกแตกต่างกันจะเกิดการแข่งขัน

5) ลักษณะของรางวัล(Reward) ถ้ารางวัลนั้นเป็นส่วนรวมของกลุ่มจะเกิดการร่วมมือและถ้าให้เป็นส่วนบุคคลจะเกิดการแข่งขัน

6) บุคลิกภาพ(Personality) นอ้ญกับแรงจูงใจของบุคคล คนประเภทใดที่ช้อบแข็งขัน และคนประเภทใดที่ช้อบร่วมมือ

สุวิไล (2532) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการร่วมมือนี้ไว้ 7 ประการ ดังนี้

- 1) การสื่อสาร ถ้ามีการสื่อสารการร่วมมือนี้จะมีมากขึ้น
- 2) ความไม่ชัดเจน ถ้าความไม่ชัดเจนสูงการร่วมมือนี้น้อย
- 3) คำแนะนำของผู้ทดลอง ถ้าได้รับคำแนะนำให้ร่วมมือนี้อาจมีมากขึ้น
- 4) การให้สิ่งล่อ มีผลต่อการร่วมมือนี้อย่างมาก
- 5) ความสัมพันธ์ของผู้รับการทดลอง ถ้าความชอบพอสูง การร่วมมือนี้อาจสูง
- 6) การคุกคาม การคุกคามทำให้เกิดการร่วมมือนี้อย่างมาก
- 7) วัฒนธรรม และการอบรมเลี้ยงดู

กล่าวโดยสรุปสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดการร่วมมือนี้อย่างรวมนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำมาศึกษา 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมกิจกรรม ถ้าผู้ร่วมกิจกรรมมีความชอบพอกันสูงก็จะมี การร่วมมือนี้อย่างสูง
- 2) ด้านรางวัลหรือเครื่องล่อการให้รางวัลหรือการให้สิ่งล่อมีผลต่อการร่วมมือนี้อย่างมาก
- 3) ด้านจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรม ถ้าจุดมุ่งหมายของสมาชิกตรงกับจุดมุ่งหมายของกลุ่มการร่วมมือนี้อาจสูง
- 4) ด้านลักษณะของรางวัล ถ้ารางวัลเป็นส่วนรวมจะเกิดการร่วมมือนี้อย่างมาก แต่ถ้ารางวัลเป็นส่วนบุคคลจะไม่เกิดการร่วมมือนี้อย่างมาก
- 5) ด้านเงื่อนไขของการทำกิจกรรม ถ้าถูกเสนอเงื่อนไขว่าถ้าให้การร่วมมือนี้อย่างมากในการทำกิจกรรมแล้วจะได้รับรางวัล สมาชิกก็จะให้การร่วมมือนี้อย่างมาก และถ้ามีการข่มขู่คุกคามว่าถ้าไม่ให้การร่วมมือนี้อย่างมากจะถูกลงโทษ สมาชิกก็จะให้การร่วมมือนี้อย่างมากเช่นเดียวกัน

2.2.4 การส่งเสริมการร่วมมือนี้อย่างมาก

การที่จะปลูกฝังให้คนมีการร่วมมือนี้อย่างมาก ควรปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ให้ความร่วมมือในสังคม การที่บุคคลจะเกิดการร่วมมือนี้อย่างมากก็ต่อเมื่อบุคคลเกิดความพอใจที่จะกระทำการร่วมกัน เมื่อให้การร่วมมือนี้อย่างมากแล้วได้รับสนับสนุนยกย่องจากสมาชิกในกลุ่มและบุคคลในสังคมจะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเกิดการร่วมมือนี้อย่างมาก ซึ่งประทุม(2522) กล่าวว่าไว้ว่าการส่งเสริมให้บุคคลเกิดการร่วมมือนี้อย่างมากควรส่งเสริมดังนี้

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานควรรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก และให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตั้งจุดมุ่งหมายด้วยเพราะถ้าบุคคลเกิดความพอใจมีศรัทธา

ในการทำงานแล้ว จะทำให้เกิดการร่วมมือเป็นอย่างดี

2) ในการปฏิบัติงาน ควรมีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกให้เพื่อการทำงานจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และในการปฏิบัติงานควรส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะด้วย

3) ให้ความเป็นธรรมแก่สมาชิกในการปฏิบัติงาน ถ้าสมาชิกมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความยุติธรรม แล้วจะทำให้เกิดเจตคติในทางลบ เป็นทางนำไปสู่การขัดแย้งได้

4) ควรให้แรงเสริมเมื่อสมาชิกปฏิบัติงาน การเสริมแรงควรเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะของงานและบุคคล อาจจะเป็นการชมเชย รางวัล ฯลฯ

ฉลอง (2521) ได้กล่าวถึงหลักการประสานงานเพื่อส่งเสริมบรรยากาศแห่งการร่วมมือไว้ดังนี้

1) ประสานผลประโยชน์ให้เข้ากันได้ทุกฝ่ายโดยให้ทุกคนบรรลุเป้าหมาย และมีการสนองตอบให้เกิดความพอใจขึ้น

2) ประสานทัศนคติและพฤติกรรมให้สอดคล้องต้องกันระหว่างหน่วยงาน และระหว่างบุคคล

3) ประสานระบบงานให้สอดคล้องกับนโยบายหลักขององค์การ

4) ขจัดความขัดแย้งที่อาจจะมีขึ้นได้โดยเร็ว

5) มีน้ำใจเป็นมิตรอย่างจริงใจต่อทุกฝ่าย ขจัดอคติ หรือความลำเอียงที่อาจเกิดขึ้นให้หมดไป หรือมิให้ปรากฏออกมาอย่างโจ่งแจ้ง

6) กระจายอำนาจหรือมอบอำนาจเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร ตามความเหมาะสม

7) ค้นหาจุดความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติงานให้พบ และพยายามสนองตอบให้เขาได้รับความพึงพอใจที่จะสามารถทำได้โดยไม่ขัดกับหลักการ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 งานวิจัยต่างประเทศ

Hirsch (1987) ได้ศึกษาทฤษฎี Feuerstein โดยใช้อุปกรณ์โปรแกรมเพื่อสอนทักษะด้านความรู้ ความเข้าใจ ในระดับสูงแก่นักเรียนอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน และเม็กซิกัน ซึ่งเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นผู้ที่ขาดความสามารถในการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยให้กลุ่มทดลองใช้การเรียนการสอนแบบ Feuerstein ซึ่งสอนเกี่ยวกับความคิดในระดับสูง สอนให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

เน้นการร่วมมือและการสนทนากันมากกว่าการแข่งขันและการแยกกันเรียน เป็นวิธีการที่นักเรียนได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ (Enrichment program) มีการปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและวัฒนธรรมของนักเรียน สำหรับกลุ่มควบคุมนักเรียนจะได้รับการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยใช้วิธีเดิมที่เคยใช้มาก่อน ผลการวิจัยปรากฏว่าในการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7 ครั้ง กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น 6 ครั้ง กลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น 3 ครั้ง และจากการทดลองเกี่ยวกับการปรับตัว 8 ครั้ง พบว่าการทดสอบ 4 ครั้ง ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีการปรับตัวดีขึ้น ในขณะที่ไม่มีผลการทดสอบครั้งใดที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มควบคุมมีการปรับตัวดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีแนวโน้มชอบการเรียนการสอนแบบที่ใช้กับกลุ่มทดลอง คือแบบที่มีการร่วมมือกัน

Shwalb และ Shwalb (1985) ได้ศึกษาทัศนคติในการร่วมมือและการแข่งขันของชาวญี่ปุ่นที่มีอายุและเพศต่างกัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่าเพศชาย และทั้งหญิงและชายมีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการร่วมมือและการแข่งขันของบุคคลที่มีอายุและเพศต่างกันจะมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและระบบสังคมภายในโรงเรียน

2.3.2 งานวิจัยในประเทศ

กรวรรณ (2529 อ้างถึงใน สุรางค์ , 2532) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการค่อบทเรียน และการเสริมแรงที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง กลุ่มควบคุม 1 ห้อง ๆ ละ 42 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แบบวัดทัศนคติและแบบสังเกตพฤติกรรมการร่วมมือโดยระบุพฤติกรรมการร่วมมือคือ อ่านหนังสือหรือเอกสารสำหรับค้นคว้า อภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่ค้นคว้าภายในกลุ่ม และเขียนหรือคัดลอกสิ่งที่ค้นคว้าให้แก่กลุ่ม วิธีการดำเนินการทดลอง กลุ่มทดลองค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่มแบบค่อบทเรียน กลุ่มผู้เรียนแต่ละกับระหว่างผู้มีผลสัมฤทธิ์ สูงปานกลางต่ำ และเสริมแรงโดยการให้รางวัล กลุ่มควบคุมใช้การค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่มให้คำชมเชยตามสถานการณ์ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทัศนคติและพฤติกรรมการร่วมมือภายหลังการทดลองพบว่าผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน แต่ทัศนคติและพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันคือ กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

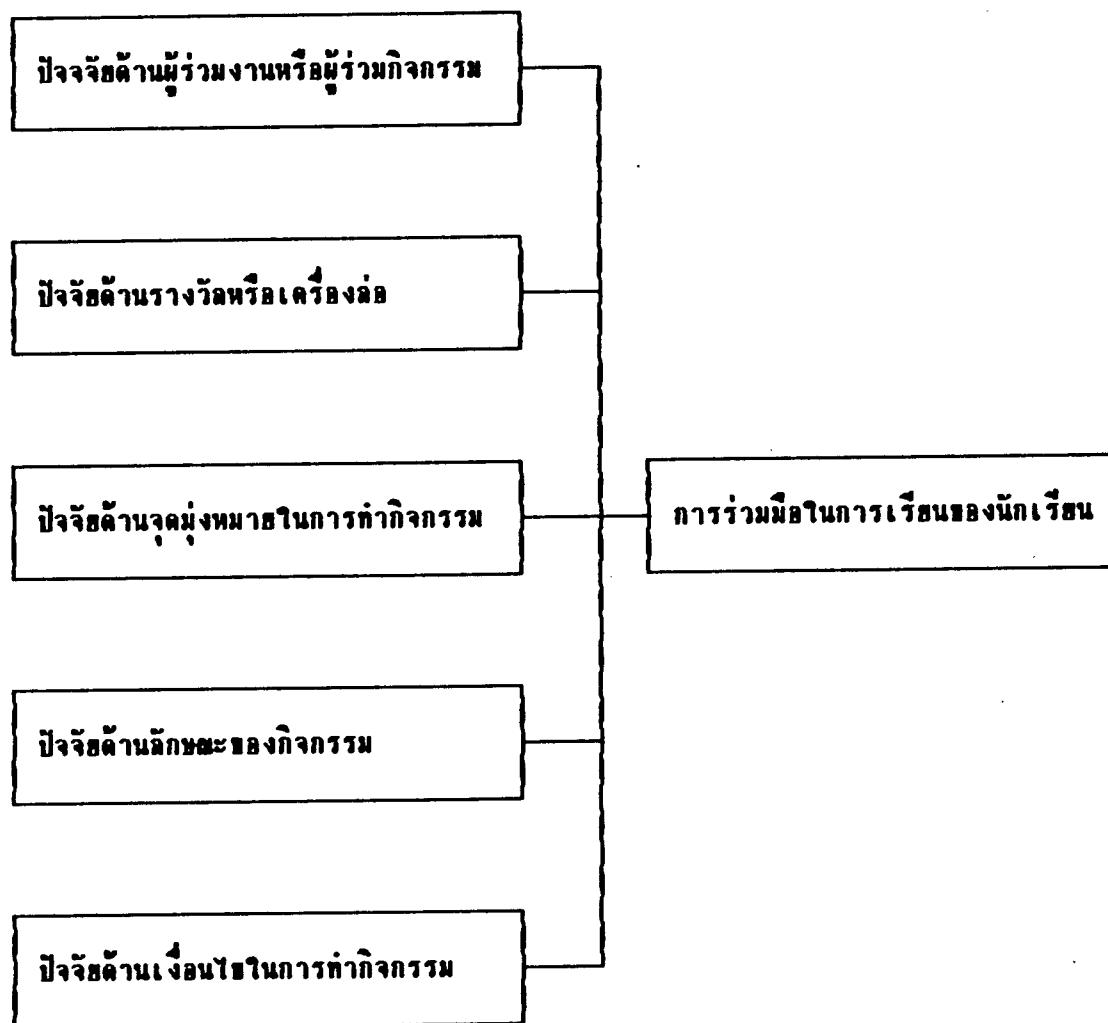
นันทนา(2520) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือและการแข่งขันของนักเรียนในเมือง ชานเมืองและชนบท กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตวิทยากรุงเทพมหานคร โรงเรียนปัญจะพิทยาคารจังหวัดฉะเชิงเทราและโรงเรียนประกอบราษฎร์บำรุง

จังหวัดละเอียงเทรา โรงเรียนละ 48 คน ชาย 24 คน หญิง 24 คน รวมทั้งสิ้น 144 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามคู่เพศเป็น 3 กลุ่มย่อย คู่ชาย คู่หญิง คู่ผสม กลุ่มละ 8 คู่ จับคู่ให้เล่นเกมส์ต่อบ้านทีละคู่โดยมีรางวัลให้ ภายใต้ง่อนไขแข่งขันมาก ง่อนไขแข่งขันน้อย ง่อนไขร่วมมือมาก และง่อนไขร่วมมือน้อย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการร่วมมือและการแข่งขันของนักเรียนในเมือง ชานเมือง และชนบท ไม่มีความแตกต่างกัน และนอกจากนี้ยังพบว่าง่อนไขที่ใช้ในการทดลองมีอิทธิพลต่อการร่วมมือและการแข่งขัน

ฤกษ์ชัย (2518 อ้างถึงใน ชัยลิขิต , 2530) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของความคล้ายคลึงความแตกต่างและความร่วมมือการแข่งขันที่มีผลต่อความชอบพอกันของบุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาหญิงวิทยาลัยครูพิษณุโลก สงคราม พิษณุโลก จำนวน 40 คน มาร่วมในการเล่นเกมน์ต่อภาพ โดยให้ผู้ถูกทดลองเลือกว่าจะเล่นเกมแบบร่วมมือกับบุคคลอีกคนหนึ่งหรือจะเล่นเกมแบบแข่งขันกัน ผู้ถูกทดลองเป็นผู้เลือกก่อนแล้วผู้สมรู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ถูกทดลองอีกคนหนึ่งเป็นคนเลือกทีหลังผู้ถูกทดลองได้นัดหมายผู้สมรู้ทำให้เลือกวิธีเล่นตามผู้ถูกทดลองบางคนและในบางกรณีก็ให้เลือกวิธีเล่นที่แตกต่างออกไป ผลการทดลองปรากฏว่า ผู้ถูกทดลองชอบคนที่คล้ายคลึงกับตนมากกว่าคนที่แตกต่างไปจากตน ในสถานการณ์การร่วมมือผู้ถูกทดลองชอบเพื่อนร่วมงานมากกว่า ในสถานการณ์การแข่งขันผู้ถูกทดลองที่รู้สึกว่าคุณคล้ายคลึงกับผู้ร่วมงานในขณะที่ร่วมมือกันทำงานชอบเพื่อนร่วมงานมากที่สุด แต่มีผลการทดลองอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งแสดงว่า ผู้ถูกทดลองที่ได้รับชิ้นส่วนในปริมาณที่จำกัดชอบผู้ร่วมงานไม่น้อยกว่าผู้ถูกทดลองที่ได้ชิ้นส่วนในปริมาณที่เหลือเพื่อ

จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ โดยมุ่งศึกษาว่า เพศ ระดับชั้นที่เรียน ขนาดของโรงเรียนที่ศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจมีผลทำให้เกิดการร่วมมือในการเรียนของนักเรียนอย่างไรเพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาที่ค้นพบมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด

กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย